

VPLYV MAĎARSKÉHO JAZYKA NA SLOVENSKÉ NÁREČIA V MR

PAVOL BACSA

Otázkou jazykového miešania a kríženia sa v posledných desaťročiach podrobne zaoberali jazykovedci celého sveta, medzi nimi i slavisti (AVANESOV, BULACHOVSKIJ, BERNSTEIN, KELLNER, CHLOUPEK, ONDRUS, ŠTOLC atď.). Pôvodne sa zamerali len na skúmanie kríženia a miešania príbuzných jazykov alebo nárečí. Proces vzájomného vplyvu príbuzných rečí priviedol odborníkov k tomu, aby skúmali aj vzájomné vplyvy nepríbuzných jazykov. Takto došlo i k bádaniu vzájomných vplyvov medzi maďarským a slovenským jazykom, medzi maďarskými a slovenskými nárečiami (FURDÍK, ONDRUS atď.).

Je samozrejmé, že sa v slovenčine frekventovane nachádzajú v slovnej zásobe „prevzatiny“ zo slovanských jazykov: čudesný, blahodarný, vzduch... z *ruštiny*; junák, cestovať, čutora... z *srbochorvátskeho jazyka*; kresliť, zdroj, mohyla z *poľštiny*; nádražie, silnica, trať, dôverník, zložitý, určitý, živočích... z *češtiny* ako z najpríbuznejšieho jazyka.

Tak iste sa dostali nové slová i zo slovenčiny do iných jazykov, a to nielen do príbuzných, ale i do jazykov štruktúrne celkom odlišných, napr. do maďarčiny (ŠTEFAN KNIEŽA spomína len sedem slovenských slov používaných v maďarčine, pravdepodobne ich bude omnoho viac.)¹ Z maďarčiny sa tiež dostali slová do iných jazykov, rečí. Maďarské slovo *kocsi* sa bez zmeny, alebo s menšími-väčšími zmenami dostalo do všetkých európskych jazykov. *Medzinárodné slová* socializmus, rádio, televízia... — sa vyskytujú vo všetkých moderných jazykoch. Podobne sa navzájom nachádzajú vo viacerých jazykoch *kalky a polokalky* — napr. z nemčiny preložené slová tak v maďarskom jazyku, ako aj v slovenskom (félsziget — polostrov, bavlna, Vianoce...). Vzájomné vzťahy (vplyvy) jazykov sa najľahšie dokážu v lexike, v slovnej zásobe, ale jestvujú i v hláskosloví, morfológii, ako aj v syntaxi. Rozsah tejto práce nám nedovoľuje, aby sme sa podrobnejšie zaoberali týmito problémami; stačí spomenúť len polomäkké spoluhlásky vo východoslovenskom nárečí, alebo výslovnosť maďarského *a, á, é* v slovenských nárečiach, ale aj opačne, výslovnosť týchto hlások u Maďarov, žijúcich medzi Slovákmi.

Dnešný vývoj spoločnosti, techniky, kultúry nevyhnutne prinúti každú reč preberať neologizmy, bez slov *astronaut, aerodrom* ap. sa nezaobíde ani jeden jazyk. A nezaobídu sa bez prevzatín ani susedné jazyky, *nevadí, či sú príbuzné alebo nepríbuzné*. Miešanie, či kríženie jazykov teda jestvuje aj medzi nepríbuznými jazykmi.²

Treba tu ešte vysvetliť pojmy *kríženie* a *miešanie* jazykov. Niektorí jazykovedci pokladajú za iný proces miešanie jazykov, ďalší za iný kríženie jazykov. Zase iní nerobia rozdiel medzi týmito termínmi. PAVOL ONDRUS sa pokúsi dokázať rozdiel medzi nimi. Podľa neho *miešanie* je procesom príbuzných jazykov, a *kríženie* je zjavom (vzájomným vzťahom) nepríbuzných jazykov.³

V tejto štúdií nechceme riešiť tento problém, preto hovoríme pravidelne o vplyve jazykov (v našom prípade o vzájomnom vplyve maďarského jazyka a slovenských nárečí v MR, z čoho nás podrobnejšie zaujíma vplyv maďarčiny na slovenské nárečia, a to najmä v Novohrade, ale vo väčšine prípadov to platí aj na ostatné slovenské ostrovy v MR. (V Maďarsku hovoria — v nejakej forme aj učia — slovenský jazyk až vo viac ako 70 sídlach.)⁴ Hovorí sa tými istými tromi základnými nárečiami ako na Slovensku. (Novohrad, Dolná zem, okolie Nyíregyházy = stredoslovenčina, Pilišské hory, okolie Budapešti = záposlovenčina, v Bukovskom pohorí = východoslovenčina.)

Predtým, ako by sme sa dali do podrobnej analýzy spomínaného procesu, musíme brať na zreteľ i niektoré historické fakty, ktoré tesne súvisia s osudom, dejinami dvoch národov (Slovákov a Maďarov), ale aj s ich rečou.

Je všeobecne známe, že tieto dva národy žili viac ako tisíc rokov v jednom štáte, v bývalom Uhorsku. Slováci tvoria ešte i dnes jednu z menšín MR, ako aj Maďari sú i dnes ešte najväčšou národnosťou ČSFR. Pavol Ondrus v spomínanej práci hovorí, že napr. mátranskí Slováci sú *starousadlíci*, ďalší *kolonisti*.⁵ Na území dnešného Maďarska nežijú starousadlíci, sú všetci prisťahovaní asi 200—250 rokov. Väčšina kolonistov až do konca druhej svetovej vojny nemala nijaké vzťahy so svojimi pôvodnými národnými tradíciami, ako ani so svojou materčinou a spisovným jazykom. Ich reč práve preto čím ďalej tým viac sa odlišovala od hocjakého hovoreného alebo spisovného jazyka slovenského, ako aj od svojho originálneho nárečia. Od začiatkov prisťahovania, ba v menšej miere i pred prisťahovaním žili i v maďarskom prostredí. Maďarčina bola povinným úradným jazykom i v čisto slovenských osadách. Ich reč bola teda viac-menej vždy ovplyvnená maďarskou rečou. Zhrnúť problém, ich reč sa kríži, či mieša už viac ako tisíc rokov, napriek tomu, že sú dva jazyky celkom iného typu: slovenčina je indoeurópskym jazykom, maďarčina zase uhrofínskou rečou.

Ďalším faktom toho, že *miešanie, kríženie* týchto dvoch jazykov je *permanentným procesom*, je *bilingvizmus*. Podľa našej mienky bilingvizmus urýchlil a urýchljuje i teraz tento postup, no miešanie sa aj zatiaľ konalo, kým prisťahovalci neboli bilingvistami. Keď sa prisťahovali na prvý „ostrov“, do severných častí dnešného Maďarska, boli monolingvistami, čo znamená, že bilingvizmus napomáha proces miešania slovenčiny a maďarčiny len v posledných dvoch storočiach.

Vplyv maďarského jazyka na slovenské nárečia napomáhajú aj iné argumenty, v novej dobe *komunikačné prostriedky, zmenené sociálne pomery, vzájomné turistické, od presídľovania (1947/8) i príbuznícke, kultúrne a iné vzťahy*. Dokázanie týchto nie je úlohou tejto práce.

Vplyv maďarského jazyka na slovenské nárečia v MR sa odráža *vo fonetike* práve tak ako *v lexike, morfológii*, a aj *v syntaxi* (najviac však v lexike). Podľa týchto jazykovedných oblastí, ale *najmä podľa hláskoslovných a morfológických zjavov* chceme poukázať na „*maďarizmy*“ slovenských nárečí v Maďarsku, nepopierajúc ani to, že tieto nárečia tiež značne ovplyvnili maďarský jazyk. O tom však pozdejšie.

Hláskoslovné znaky maďarizmov

Každý jazyk má typicky „*svojské*“ hlásky, teda i maďarčina, také, ktoré nemá slovenčina. Takéto sú maďarské hlásky: *é, ő, ő, ü, ú*. Sú také, ktoré sa v istej miere podobajú v artikulovaní slovenských hlások. Ináč sa vyslovuje v maďarčine *a, á* ako v slovenčine.⁶ V maďarčine sú posledné hlásky otvorenejšie ako v slovenčine,

preto i temnejšie. V novohradských nárečiach komplikuje ešte veci palócske nárečie pri výslovnosti týchto vokálov.

Ostatné samohlásky maďarské sú celkom rovnaké alebo veľmi blízke, čo sa týka ich výslovnosti. Ak boli menšie odchýlky, tak sa pravidelne slovenské hlásky týchto nárečí prispôbili k maďarským hláskam.

Hlásky *é, ő, ő, ü, ú* u najstarších generácií jestvujú len veľmi zriedka. Starší ľudia miesto nich používajú *i, e*: *bíneš*, (vinný), *Ďindeš* (Gyöngyös), *Verebín* (Verebély) atď. Mladšie generácie si preberajú tieto hlásky bez hocijakej zmeny: *ďöňörü* (krásny), *bűnőš* (vinný), *Ti si hüle*. (Ty si hlupák.) atď.

Hlásky *é* je zložitejším problémom. V maďarčine je táto hláska zaostrenejšou, ilabiálnejšou, z hľadiska artikulácie je teda blízka slovenskej hláske *i*, preto si ju starší ľudia zastupujú slovenským *i*, pozri vyššie.⁷

Ešte zložitejší je problém u mladších generácií. Príslušníci mladších generácií vyslovujú *i* miesto slovenského *é* omnoho zaostrenejšiu hlásku, ako je slovenský vokál, ale menej zaostrenú, ako je maďarská príslušná hláska. My ju tu prepisujeme ako *é*. Musíme však dodať k tomuto zjavu, že sa nepoužíva tam, kde v spisovnej slovenčine. Namiesto hlásky *é* je v nárečiach MR *je, uo* alebo *i*, ako napr.: *peknje deti, dobrje hruške, dobroo, dieťa, peknjo xlapča...*, *peknjho, djeiata, g veľkimu mestu* ap.) *pekné deti, dobré hrušky, dobré dieťa, pekné chlapča...*, *pekného dieťaťa, k veľkému mestu*).

Hláska prechodná medzi maďarským širokým *e* a slovenským omnoho otvorenejším *é* sa vyskytuje v slovenských nárečiach v MR, a to najmä v stredoslovenských nárečiach, pri vzore PEKNÝ a CUDZÍ v ženskom rode v G, D a L singuláru: *Daų to susedně djóki. Bó pri najbliššě lavički. Dostaų to šecko od našě mame.* (Dal to susednej dievke. Bol pri najbližšej lavičke. Dostal to všetko od našej mamy.) Atď.

Treba tu poznamenať, čím je mladšia generácia, tým sa „maďarskejšie“, čiže ilabiálnejšie vyslovujú takéto tvary, takéto hlásky u Slovákov v Maďarsku. Že je to vplyv maďarského jazyka, to zreteľne dokazuje fakt, že v *zvukomalebných slovách* (onomatopojoch) ju správne a bežne vyslovujú i Maďari, ako aj najmladší Slováci v „slovenskej“ variácii. Z každého aspektu správne vyslovujú takéto slová i starí, i mladí: *mé, bé, héj*, ako aj pri protestovaní pomocou zápornej maďarskej častice *no né* a slovenskej *no ně* (v zmysle *čoby*). Nejde teda o to, žeby nevedeli artikulovať túto hlásku správne. Je to jednoznačne vplyv maďarčiny, pretože sa hláska maďarskej vokálnej sústavy omnoho častejšie používa v živej reči ako predošlé prípady.

Maďarským vplyvom je podľa nás aj monoftongizovanie diftongov v stredoslovenských nárečiach v MR. V týchto nárečiach neexistuje dvojhláska *iu*. Miesto nej je dôsledne zaužívaná hláska *ú*: *veččú, uššú, krajšú, cušú*,⁸ *širšú*. Jedine vo vzore VYSVEDČENIE — v nárečiach len *visvečeňja, koreňja* — sa nachádza pomerne frekventovane. Ale aj slovesný vzor VIDIEŤ má tvar v týchto dialektoch *sedeť, ľeťeť, hľiveť, trpeť* atď.

Len u mladších generácií, a to najmä na Dolnej zemi sa výslovnosť vokálov *a, á* celkom prispôbila maďarskému *a, á*. Vyslovujú ich teda príslušníci slovenských nárečí zaokrúhlenejšie a temnejšie.

Predpokladáme, že aj *ä* ako hláska zanikla vplyvom maďarského *e, a*, hoci to môže byť aj vnútorný vývoj, *svatí, peť* atď.

V spoluhláskovej sústave sa vplyv maďarčiny na slovenské dialekty ukazuje najviac, najfrekventovanejšie pri výslovnosti konsonantu *ch*. V maďarčine je to cudzia hláska, vyskytuje sa len v prevzatínach, také sú napr.: *technika, mechanika*,

pszichológia alebo v niektorých menách slovenského pôvodu: *Tichi, Machos Machan, Kochan* (posledné sa zväčša už aj píše vo forme *Kohan*, ale vyslovovať sa skoro všetky vyslovujú znelym *h*. (Stačí, keď si vypočujeme redaktorov Maďarského rozhlasu alebo Maďarskej televízie.)

Veru ešte i naši študenti zo slovenských základných a stredných škôl hovoria takéto vety: *Náz ofeß hodí aj horí do roboti. Něhíba/e mi phaf husi. (Náš otec chodí aj chorý do roboty. Nechýbe mi pchať husi.)*

Staršie generácie nemajú problém s výslovnosťou tejto hlásky. Opačne, v slovenskom prostredí žijúci Maďari nemajú ťažkosti pri vyslovovaní, artikulovaní tejto hlásky.

Vplyv maďarského jazyka na slovenské dialekty v MR sa najviac uplatňuje v lexike.

Úradnou rečou MR je samozrejme maďarčina. Keďže tu žijúci Slováci už dlhé storočia nemali kontakty so spisovnou slovenčinou, so slovenskou kultúrou, nemohli mať ani vzťahy k vývoju slovenského jazyka (ak sa aj vyučovala slovenčina na školách, bola to bibličtina, ktorá ešte i teraz žije v náboženstve, ak farár ovláda slovenčinu, ale ako spevník sa ešte stále používa *Tranoscius*, písaný bibličtinou).⁹ Tieto okolnosti zapríčinili, že tunajší Slováci si prebrali neologizmy z maďarčiny, a to lebo bez všetkých zmien, alebo s menšími — väčšími, najmä fonetickými zmenami. Slová *mošógéb, fogaškerék* (u starších *fogaškerik*), *gőzgéb, hajó, repülő* alebo *repülőv, vetőgéb* a vôbec *géb* sa len takto používajú v Novohrade, ale aj na iných ostrovoch obývaných Slovákmi. Často počujeme takéto vety: *Ženi ňjesli obed gu gébu. Zlomių si mi fogaškerék na motore. (Ženy niesli obed k mláťačke. Zlomil si mi ozubené koleso na aute. Atď.*

Nedostatočné vyučovanie slovenčiny zapríčinilo, že ani najstaršie generácie nepoznajú slovenské pomenovania niektorých živočíchov, rastlín, majú ich len po maďarsky: *góla* (bocian), *sarvaš* (jeleň), *šaš* (orol), *naranč* (pomaranč), *tea* (čaj), *paradička* (paradajka) atď.

Z našich doterajších poznámok vyplýva, že u mladších generácií, keď aj dobre hovoria po slovensky, sa oveľa viac „maďarizmov“ nachádza ako u starších Slovákov. Tieto už aj vtedy radšej používajú maďarské výrazy, keď sa v ich prostredí dobre pozná a frekventovane používa aj slovenský výraz: *dőñörű* (krásny), *érdekeš* (zaujímavý), *son kíváncsi* (som zvedavý) ja *son bistoš f ton* (ja som si istý v tom), to je už ňi *fontoš* (to už nie je dôležité), ti si eden *buta* človek (ty si jeden sprostý človek), *obuj si aj zokñe a haršnanadráge* (obuj si aj ponožky a pančuchové nohavice) atď., atď).

Vplyv maďarčiny sa frekventovane odráža i v morfológii, najčastejšie pri využívaní predložkových väzieb, ktoré používajú veľmi často podľa analógie maďarských suffixov. Nižeuvedené príklady sa zväčša nepoužívajú ani v slovenských nárečiach na Slovensku.

V oblastiach slovenských nárečí v Maďarsku každý Slovák *ide* (ešte viac *táde*) *na Taru* (Tarra), *na Síleš* (Szölösre), *na Almáš* (Almásra), *na Sarvaš* (Szarvasra), *na Čabu* (Csabára), *na Kečkemét* (Kecskemétre), *na Zalátu* (Zalátára), a len veľmi zriedka *do Budapešti* (radšej *do Pešti*), *do Pastúchova* (Pásztóra), *do Bedi* (Bedére). V spisovnej slovenčine by to všade malo byť tak, ako sú posledné tri vyjadrené: *do Tary, do Síleša, do Békésskej Čaby*, ako aj *do Bratislavy, do Bystrice, do Nových Zámkov, do Košíc, do Nitry, do Prešova* atď.

Podobne, Slováci v Maďarsku boli *na Čabe, na Komlóši, na Tarjañe, na Kištereñi, na Kižbárkañe, na Lucinej, na Hasnoši*, ale v istých prípadoch aj *f Pešti*, *v Ďarmotáx, f Sečanax*, ako je to vo väčšine prípadov v spisovnej slovenčine.

V spomínaných nárečiach nejestvuje inštrumentál bez predložky *s, so* (v nárečí zo): *Pisau s ceruskou/ó, Kaliu zo štetkou/ó. Len kivau z hlavou/ó a mávau z rukou/ó. Kopau z ášovon. Tašou/ó z motoron, z vonaton, z biciklon alebo na motore, na vonate, na bicikli, (posledné na vplyv maďarčiny tiež (vonaton, autón, biciklin utazunk)).¹⁰*

Slovesné väzby sa tiež prispôsobujú maďarskému vplyvu.

Slováci v Maďarsku *sa boja od psa, od doktora, (žiaci) od učiteľa, rextora; bráňia sa od zlodejov, od planih ľudí, od xorobi, každý sa spituje od volakoho volačo: spítaj sa od mame, opítaj sa ot kamaráta, spituvau sa aj od ňeho, ňespítaju sa od nikoho nič* atď.

Nejestvujú slovesné väzby *túžiť po niečom, bažať po niečom*, miesto nich je: *túžiť volačo, bažať volačo* alebo *túžiť za volačín, bažať za volačín*, lebo je v maďarčine *kívánni valamit, óhajtani valamit, vágyakozni valami után* atď.

Zriedkavý je v týchto nárečiach tzv. *kvantitatívny genitív*. Miesto takýchto foriem, ako sú: *Najedol sa mäsa. Nakúpil oleja, masti, cukra, múky, všeličoho*. sa vyskytujú len nasledujúce tvary: *Najedó sa meso. Nakúpiu olej, masť, cukor, múku, šakovo*. Že takéto tvary boli, to zreteľne dokazujú kvantitatívne genitívy i v týchto nárečiach, ktoré sa využívajú vtedy, keď podávajúci chcú vyjadriť veľmi veľkú kvantitu, ako napr.: *Bolo tan hrúza ľudí. Mau peňazi ako pleva*.

Chýbe z týchto nárečí i *záporový genitív*. Miesto takýchto viet, ako sú: *Nebolo tam nikoho. — Nebolo tam žiadnej duše. — Nemať ani grajciara. —* sa vyskytujú len nasledujúce vety: *Ňebó tan ňikto. — Ňebola tan žiana duša. — Ňemať ani grajciar*.

Veľmi často sa vyskytuje v týchto nárečiach *kalkovanie prefixov* maďarských slovies. Práve tak, ako sme to videli pri predložkových väzbách (od, s, so), príslušníci slovenských nárečí v MR by nepokladali za úplné vyjadrenie takéto tvary: *sadni si, lahni si, vstaň, vyjdi, choď* (do izby) atď., keďže je to v maďarčine: *ülj le, feküdj le, kelj fel, menj ki, menj be*, a preto hovoria nasledovné analytické formy: *saňi si dóka (dó), lahňi si dóka, staň hor/horka, spaňež dó/dóka, vindi horka na strom, xoj uš tanu do xiži, poď už voka/vo z vodi* (ülj már le, feküdj le, kelj fel, leesel, menj föl a fára, menj már be a házba/szobába, gyere már ki a vízból) atď., atď.

Ustupuje i rozlišovanie slovesného vidu. Opakovacie slovesá sa pravidelne vyjadrujú v týchto nárečiach využívaním pomocných slovies, a nie sufixovaním. Bežnejšie sú tvary: *zviknen pasávať, pást, zviknen čítať/čítavať* namiesto *pasávam, čítavam*. Miesto *nakúpime, prekonáme, uvidíme, povoláme vás* (pozveme vás sa nevyskytlo) vytvárajú tvary: *budeme kupovať, vidieť, váš volať*, u najmladších generácií sa vyskytujú aj hrubšie chyby vo využívaní vidovej dvojice slovies: *budes sa naučíť úlohu, buđen preložiť šecog verš* atď.

Vplyvom maďarčiny bude i to, že neologizmy tieto nárečia zaraďujú do rodov podľa ukončenia maďarského, a preto je *problém* ženského rodu (v maďarčine *probléma*), *garáž, reklama* mužského rodu (v maďarčine *garázs, reklám*). Podstatné mená *kilo, deko, deci, hekto* sú nesklonné v týchto nárečiach: *eden deko, dva deci, desaď hekto, dvacať kilo; do kilo, do deka, do hekto, do deci; s kilo, z deka cukron* atď., a ako to príklady dokazujú, sú mužského rodu, napriek tomu, že sa ukončia, a v slovenčine sú podľa toho stredné podstatné mená, zväčša na *-o*.

Bolo by treba podrobnejšie skúmať *väzbu čísloviek*, ale podľa nás aj tvary — *je ena hodina, je dve, tri štyri hodiny; je peť, desaď hodín* — sú tiež na analógiu maďarských tvarov: *egy, két, három, négy, öt, tíz óra van. Ena a ena je dve, dva a dva je štyri, peť a peť je veľa*, v spisovnej slovenčine: *Jedna a jedna sú dve. Dva a dva sú štyri. Päť a päť je veľa. (úzus)* atď.

Na záver

Tak to vypadá, ako by sme chceli dokázať, že všetky odlišnosti od spisovnej slovenčiny sú vplyvom maďarčiny. Nie je to tak, lebo i slovenčina má vplyv na svoje maďarské prostredie, na maďarský jazyk. Kde je ozaj rozšírený a používaný slovenský jazyk, tam má veľký vplyv na maďarskú artikuláciu, výslovnosť a aj slovnú zásobu. V Novohrade i Maďari hovoria: *enyim fiam* (môj syn), *ettéd* alebo *tied fiad* (tvoj syn), *selyem* (hodváb), a nie *sejem*, je bežná palatalizácia hlásky *d* pred *i*: *tized'ik*, *husadik* miesto *tizedik*, *huszadik* atď., lenže to už patrí do ďalšej štúdie, čiže to je už vplyv slovenčiny (slovančiny) na maďarský jazyk. To je téma ďalších skúmaní.

POZNÁMKY

1. KNEZSA, ISTVÁN: A magyar nyelv szláv jövevényszavai, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1955 (Omyl môže pochádzať i z toho, že táto práca nie je ukončená.)
2. ONDRUS, PAVEL: K otázke jazykového kríženia a miešania, Zborník FFUK, ročník X, Bratislava, Filologica bez roku vydania, nerozoznáva rozdiel medzi krížením a miešaním jazykov.
3. ONDRUS, PAVEL: c. d. str. 67.
4. MAPA, vydaná a rozmnožená podnikom Kartográfiai Vállalat, Budapešť, 1972.
5. ONDRUS, PAVEL: c. d. str. 67.
6. HÁLA, BOHUSLAV: Fonetické obrazy hlásek, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1960, str. 107.
7. Zmena *é* => *i* je i v maďarských nárečiach: *néz* — *níz*, *kér* — *kír*, *kirem* atď.
8. TRANOSCIUS sme zaužívali podľa klasických spôsobov, v tejto štúdiu používame nasledujúce znaky: *dz* = 3 (ruské *z*), *ch* = *x* (tiež ruské písmeno), jediný nový znak navrhujeme, a tu aj používame, prechodnú hlásku medzi maďarským zaoštrným *é* a medzi slovenským *é* zapisujeme ako *é* Dôsledne dodržiavame mäkkenie v každom prípade, ako aj asimilácie a zapisovanie dvojhlások *ia*, *ie*, *iu*, *uo*.
9. TRANOSCIUS sa len v posledných desaťročiach nachádza i slovensky písaný.
10. ORAVEC, JÁN: Vázba slovies v slovenčine, Bratislava, SAV, 1967 VÁZBY slovies sme skúmali podľa tohto diela.

LITERATÚRA

1. BACSA, PAVOL: Vokalizácia jerov v nárečí Šámšonházy, A JGYTF Tudományos Közleményei Szeged, 1966
2. BLANÁR, VINCENT: Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomiestnych mien v Maďarsku, Bratislava, SAV, 1950
3. GREGOR, FERENC: Der slowakische Dialekt von Pilisszántó, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975
4. HÁLA, BOHUSLAV: Fonetické obrazy hlásek, SPN, Praha, 1960
5. KIRÁLY, PÉTER: A keletiszlovák nyelvjárás nyomtatott emlékei, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1953
6. MISTRÍK, JOZEF: Jazyk a reč, SAV, Bratislava, 1984
7. MISTRÍK, JOZEF: Moderná slovenčina, SPN, Bratislava, 1983
8. NÉMETH, ZOLTÁN: Nyíregyházi szlovák (tírpák) nyelvjárasi és néprajzi emlékek, Nyíregyháza, 1977
9. ONDRUS, PAVEL: K otázke jazykového kríženia a miešania, Zborník FFUK, ročník X, Bratislava (separát bez roka vydania)
10. ONDRUS, PAVEL: Stredoslovenské nárečia v MLR' Bratislava, SAV, 1956
11. PALKOVIČ, KONŠTANTIN: Z vecného slovníka Slovákov v Maďarsku, Bratislava, SAV, 1957
12. PALKOVIČ, KONŠTANTIN: Slovenské nárečia, Krajské osvetové stredisko, Banská Bystrica, 1979
13. SÍPOS, ISTVÁN: Die Geschichte der slowakischen Mundarten des Bükk-Gebirges, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965
14. ŠTOLC, JOZEF: Nárečie troch slovenských ostrovov v Maďarsku, Bratislava, SAV, 1949
15. ŠTOLC, JOZEF: Reč Slovákov v Juhoslávii, Bratislava, SAV, 1968

A MAGYAR NYELV HATÁSA A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁK NYELVJÁRÁSOKRA

BACSA PÁL

E rövid tanulmányban a magyarországi szlovák nyelvjárásokra való magyar nyelvi hatást vizsgáltuk. Ez a hatás természetes, hiszen a két nyelv több mint ezer évig élt egy állam keretén belül, s mindkét szomszédos államban ma is használatos.

Vizsgálataink főleg *hangtani*, *lexikai*, *morfológiai* hatásokra irányultak. *Hangtani* vonatkozásban a magyar hatás leginkább a szlovák *a*, *á*, *é*, valamint a diftongusok — *ia*, *ie*, *iu*, *ó* artikulálásánál mutatkozik. A mássalhangzóknál a zöngétlen *ch* zöngés *h*-ként való kiejtésében. *Lexikai* téren a neologizmusok magyar átvétele a jellemző. Az *alakítannál* a legnagyobb magyar hatás az előljárók, az igék és a számnevek vonzatainak használatánál mutatkozik.